

Tak blízko slnka

Je 18. september 2007, niekoľko minút pred desiatou večer. Štyri hodiny odpočinku nikomu nepomohli, lebo spánok v nadmorskej výške 5.000 m. je ťažko dosiahnuteľnou výsadou. Pomaly si obliekame výstroj a pripravujeme sa na výstup na vulkán Chimborazo, najvyšší štít Ekvádoru. V horskej chate je sliepňavé svetlo, ktoré sa počas dňa nazbieralo v solárnych paneloch na streche.

Manuel, náš sprievodca, sedí mlkvo na lavičke v jedálni a čumí tupo pred seba. Dostali sme ho od agentúry, ktorá nám poskytla i výstroj a optimizmus pre výstup. Toto bola najdôležitejšia časť našich negociácií: pripravenosť na celé podujatie a záruka spoľahlivej, profesionálnej výstroje. Máme na to? Túto otázku nekladiete len sebe, ale aj niekomu skúsenému, niekomu, kto od vás preberá stovky dolárov v hotovosti a zároveň časť zodpovednosti; niekto, komu máte následne zveriť na pár vyčerpávajúcich hodín svoj život kdesi v Ťadovej pustatine.

Práve preto sa v prvý deň, v kancelárii agentúry, toľko pýtame a uisťujeme: máme také a také skúsenosti a výstroj, čo-to vieme o Ťadových poliach, no technicky sme ešte len kdesi na začiatku horolezeckého tréningu. Stačí nám to? Máme na to? Má zmysel

pokúšať sa vôbec o výstup, alebo si radšej kúpime peknú pohľadnicu a doučíme sa kdesi v Alpách? Oproti nám sedí samotný Enrique Veloz Coronado, jeden z prvých horských vodcov na Chimborazo, dnes postarší bruchatý pán. Prikyvuje. Prípravu máme dobrú, zdá sa, že sme už čo-to na horách zažili a posledné mesiace na náhornej planine nás predurčujú na dobrý aklimatizačný základ. Podľa pokynov tak absolvujeme ďalšiu aklimatizáciu, vraciame sa k Enriqueovi, vyberáme výstroj. Dávame mu do rúk hotovosť, čosi pod štyristo dolárov.

To bolo včera. Dnes sme vyšli do poslednej horskej chaty, zjedli ľahké jedlo, uložili sa na párhodinový odpočinok. Kedysi po zotmení som vyšiel von; obloha bola nádherná a čistá, predomnou sa črtal vrchol vulkánu tak jasne, akoby jeho kryštálovo biely ľadovec vyžaroval svoje vlastné svetlo. Poslednýkrát som sa naňho pozrel, zhlboka sa nadýchol a poslal mu svoju hlúpu vetičku, ktorú si vždy opakujem pred výstupom: PRICHÁDZAME S POKOROU.

To bolo pred pár hodinami. Teraz sa zamračilo a začína padať sneh. Kontrolujem istenie a bezpečnostnú sedačku, upevňujem topánky, na rucksak priväzujem čakan a mačky. Okolo nás šepocú ostatné skupiny a raňajkujú. Sú tu štyria Nemci v strednom veku, práve sa vrátili z vulkánu Cotopaxí, ktorý ešte nie je ani šesťtisícovka, no pre zlé počasie ho nezdolali. Sú tu mladí Francúzi, vychudnutí, no podľa vybavenia a správania mi je jasné, že žijú pre lezenie. Napokon, šľachovitá Angličanka so súkromným sprievodcom. Profička; posledné dni sa tu liepala po ľadopádoch v rámci aklimatizácie, kdesi v Európe vedie horolezeckú školu. Ak niekto vylezie, bude to ona. Napokon, pred polnocou, všetci vyrážame v malých odstupoch do mrazivej noci.

Vrchol vulkánu Chimborazo leží v nadmorskej výške 6.310 m. Pre ľudí je lákadlom ako najvyšší štít Ekvádoru, ale aj kvôli faktu, že vzhľadom na stred Zeme je najvyšším bodom planéty: leží blízko rovníka a pri výpočtoch od stredu Zeme vychádza, že vďaka tomu je bližšie k slnku než Mt. Everest, o viac ako 200 m. Byť najbližšie k slnku a k tomu ešte stále stáť na pevnej zemi, to už znie ako dobrá, zaslúžená atrakcia. Okrem toho, je skvelou výzvou pre vysokohorských nadšencov ako napríklad my.

Na chodníku zapíname čelové lampy, cestička sa skrúca pomaly hore cez zamrznutý vulkanický prach. Tropické ľadovce ako je tento je najlepšie zdolávať v noci: vtedy sa teplota udržuje pod nulou. Ľad sa netopí, povrch je menej klzký a dajú sa ľahšie predvídať podmienky prechodu cez náročné úseky ako napríklad trhliny v ľade. Cez deň sa tu teplota prudko zvyšuje; napokon, sme sotva dvesto kilometrov od rovníka. Keby sme sa nenachádzali vo výške päť kilometrov nad morom, boli by sme v nočných trópoch s opicami a bikinami, nie oceľovými mačkami a goretexom.

Mám rád hory v noci; keď som sám na nejakom ľahkom chodníku, cítim okolo seba život, akoby čosi z mŕtvych skál okolo už-už stále chcelo za mnou natiahnuť ruku a priateľsky ma strhnúť na zem. Je tu ticho, pokoj. Myšlienky prúdia po vlastných cestách, určované tempom môjho dychu. Teraz sa však dostávame do strmého svahu s pomaly sa zväčšujúcimi ťakmi ľadu a treba čoraz viac pozornosti venovať povrchu. Napokon prichádzame na miesto, kde musíme založiť mačky a onedlho sa priväzujeme i na lano. Neustále sa predbiehame s ostatnými skupinami. Vyzerá to ako žart, ale niektorí, najmä z nemeckej skupiny, nám bezstarostne križujú lano, čo by prestalo byť vtipné v momente, keby niekto istenie naozaj potreboval.

Desať metrov nad nami sa napokon jeden Nemec zošmykne a strhne so sebou dvoch ďalších ľudí, ostatní sa našťastie postupne zachytávajú do svahu. Muž prejde ďalšie dva kroky a opäť padá, potom ešte raz. Je jasné, že nadnes skončil. Lýtka ho neudržia na strmom povrchu, do ktorého sa dá zapierať len prednými špicmi mačiek. Sprievodca ho opatrne zlanuje do bezpečia a ďalší pokračuje s ostávajúcimi členmi skupiny.

Spojenie zamrznutej horniny s ľadom a nánosov sypkého vulkanického štrku je na prechod veľmi nepríjemné. V istom momente sa zabárate, prúd štrku a kameňov sa sype na hlavu osobe pod vami. Hneď pri ďalšom kroku je štrk ponorený v zamrznutej vode a noha po ňom sklzne ako po kovovom povrchu. Treba vedieť, ako na to. Angličanka to vie; so svojim sprievodcom zmizla kdesi vpredu a ich čelovky sa mihajú na svahu vysoko nad našimi hlavami. Pomaly prechádzame cez zamrznuté potoky a ľadopády, vzduch je čoraz mrazivejší a čoraz ťažšie sa dýcha. V takejto nadmorskej výške je každý krok hore sprevádzaný veľkým úsilím. Doma, v Tatrách, prekonám prevýšenie 1,3 km za čosi viac

ako hodinu; tie nás tu delia od vrcholu a budeme radi, ak sa tam dostaneme za osem hodín.

Treba ísť pomaly, nie však príliš pomaly. Treba rytmicky dýchať, ale treba si aj robiť prestávky a dopĺňať kyslíkový dlh. Po niekoľkých minútach námahy sa symptómy začínajú bolesťou hlavy, tlakom v ušiach a prudkým poklesom síl. Zastaviť, predkloniť sa, pomaly, zhlboka dýchať. Môžeme pokračovať. Atd'. Miernym symptómom choroby z nadmorskej výšky sa nevyhne takmer nikto. Ani Manuel. Už však vie, ako na to a jeho organizmus na tejto výške trávi veľa času. Napreduje pomaly, no neochvejne, zatiaľ čo my potrebujeme častejšie prestávky.

Napokon vychádzame na hrebeň. Zdá sa, že sa vyčasil, nad nami svietia hviezdy a trblietajú sa v chladnom svetle ľadového poľa, ktoré vyrastá priamo pred nami. Tu sa skončili sypké nánosy; ľadovec vulkánu je dokonalá masa, tvrdá, takmer kolmá. Odtiaľ až po vrchol budeme liezť celé hodiny po ľade. Globálne otepľovanie pred niekoľkými mesiacmi roztopilo poslednú snehovú vrstvu, ktorá primrzala k ľadu a tak veľmi uľahčovala výstup. Je len malá nádej, že situácia sa v najbližšom čase zmení, práve naopak - ľadovec sa teraz začína topiť čoraz rýchlejšie. Za jedno - dve desaťročia zmizne rovnako, ako jeho bratrance v Peru a v Bolívii, po nich bude nasledovať Patagónia a možno sa ešte dožijem dňa, keď zmizne aj najväčšia masa ľadu na kontinente, Južné ľadové pole v patagónskych Andách.

Kým sa však ľadovec neroztopí, horolezecké podmienky na Chimborazo sa budú zrejme zhoršovať. Práve som zasekol špice na ľavej nohe do povrchu, ktorý miestni nazývajú »hielo blanco«, biely ľad. Na prvý pokus v ňom ostali len štyri malé trhlinky a noha mi sklzne späť. Treba to urobiť ešte raz a lepšie; musíme si zvyknúť na túto rutinu čo najrýchlejšie. Čakan sa na takomto extrémne tvrdom povrchu využíva skôr teoreticky; jedinou skutočnou oporou sú nohy, poriadne zaseknuté v ľade so štyrmi prednými špicami, a lýtka, na ktorých spočíva váha celého tela. Pomaly to ide: zopár krokov hore a zastaviť, nadýchnuť, zaistiť sa; počkať na Justynu podo mnou, kým urobí to isté.

Prešla prvá hodina na ľadovom poli. Prekonali sme prevýšenie ledva pár desiatok metrov. V istom momente počas odpočinku si zrazu uvedomím, aké je to absurdné, že

je nejaká druhá hodina v noci a ja stojím na Padovej stene a ôsmych oceľových špicoch, v ruke držím čakan a v hlave mi vrcholí príliv tupej bolesti. Že tam pod nami spia ľudia, pijú v pazjľoch alebo trtkajú v slumoch a luxusných hoteloch. Odtiaľto ich všetkých môžem vidieť: svetlá dedín a miest sa rozprestierajú všade naokolo v hĺbke, miešajú sa s vrstvami oblakov a my lezieme na 5.400 m.n.m. stále vyššie a vyššie.

Manuel náhle mení náladu. Pri každej zastávke hovorí, ako sme stále ďaleko od vrcholu. Ideme príliš pomaly, robíme príliš veľa zastávok. Napokon Manuel povie: dnes nevyjdeme. S Justynou najprv nerozumieme. Doteraz bolo všetko v poriadku a zrazu na to nemáme? Manuel trvá na svojom. Vystupujeme už štyri hodiny, no pred nami je ešte minimálne šesť. Nevydržíme to. Srať na Manuela. Trváme na tom, že chceme pokračovať. Vystupujeme ešte hodinu, potom ešte polhodinu. Svah je stále strmší a musíme sa navzájom istiť pri každom kroku hore. Manuelovi neverím, nechcem mu veriť, ale je tu jediný človek, ktorý vie, čo nás ešte čaká a tak mu veriť musím, každé slovo.

Posledná prestávka: podrobne sa vypytujem, na akej sme výške, koľko nám ešte chýba, aké podmienky na nás čakajú. Pomaly začínam cítiť vo vzduchu briezdenie. Manuel odpovedá, že mu je ľúto, ale nie sme ani v polovici Padového poľa. Rozmýšľame, čo urobiť. Vtedy mi prichádza taký smiešny záblesk spomienok spred niekoľkých rokov. S dvomi priateľmi som vyšiel na týždňovú túru z mlynov v Kvačianskej doline do Zakopaneho, cez Západné a Vysoké Tatry. Neprišli sme. V prvý deň, na najťažšom úseku Roháčov, nás z krásnej krištáľovej oblohy prepadol tmavý mrak a začala sa snehová búrka, ktorá behom desiatich minút pokryla povrch skál vrstvou snehu. Mali sme letnú výstroj, bolo to na konci mája. Chalani mali aspoň čo-to so sebou, ja som bol len také ucho a prikryť som sa mohol nanajvyšším svojím šuštiakovým pršiplášťom, ktorý vzápätí premokol. Vtedy som sa dvakrát narodil, hoci podľa správnosti som mal ostať pod tatranským hrebeňom, pod vrstvou čerstvého májového snehu. Boli to však skutoční priatelia a nenechali ma len tak. Na opačnej strane kotliny, v Nízkych Tatrách, mali v tom istom dni vojenské cvičenie jednotky zo Slovenska a Poľska. Dvaja vojaci zomreli popoludní, keď sme sa my napokon podchladiť a na konci síl

vnorili do pásma lesa a sneh sa zmenil na dážď.

Teraz vidím na východe prvé ružové farebné tóny, Justyna podo mnou lapá po dychu a Manuel nás zboku nezúčastnene pozoruje. Som presvedčený, že je najvyšší čas sa vrátiť. Justyna so mnou súhlasí, alebo aspoň neprotestuje. Zdá sa, že myslí na to isté. Najvyšší bod, na ktorý sme sa dostali, bolo napokon 5.700 m.n.m.

To bolo pred desiatimi minútami. Teraz schádzame dole a v mojom organizme sa začalo diať čosi, čo sa označuje ako ťažké symptómy choroby z nadmorskej výšky. Začalo to už viac ako pred hodinou, pocitom extrémnej zimy. Nevenoval som však zime pozornosť, hoci som dobre oblečený a moje telo sa potí od námahy pri výstupe. Znamená to, že sa mi spomalil krvný obeh a následky sa prejavia v pľúcach alebo v mozgu.

Mám ešte dost' síl, sily nie sú problém, ale nohy mi začínajú sami od seba vibrovať spolu s celým telom. V tom momente zlanujem najhorší úsek ľadovej steny, svet okolo mňa sa krúti a na moment zabúdam, kde je hore a kde je dole. V hlave, kdesi pod lebečnou kosťou mi niečo vytrvalo, tupo udiera kladivkom do rytmu. Počujem aj jeho klepanie, hoci napokon sú to asi len moje zuby. Vonku pomaly redne tma, od zimy mi tuhnú končatiny, no podo mnou je už len zopár metrov kolmej steny a budem sa môcť postaviť.

Po mne schádza Justyna, na lane je po prvýkrát v živote, no drží sa výborne, tak ako po celú cestu. Keď už stojí pri mne, pozrie na mňa a okamžite je v panike. Neviem, ako vyzerá moja tvár, ale veci okolo seba vidím len v podobe tmavých a svetlých šmúh. Viem, že v tomto momente je dôležité len to, aby som čo najrýchlejšie zišiel dole, skôr, ako úplne stratím nad svojim telom kontrolu. Svoj dych sa snažím dostať do rytmu s pulzujúcou bolesťou hlavy a napodiv, akosi sa to darí. To sme už na konci hrebeňa a posledných výčnelkov ľadovca, odteraz budeme schádzať do ľadovo-štrkového svahu. Ešte naposledy sa obzriem za plece a akosi zaznamenávam, že neďaleko nás schádza aj nemecká skupina.

Nasledujúce dve hodiny sa vraciame, odkiaľ sme prišli. Je čosi pred piatou ráno, zišli

sme dole o viac ako tristo metrov nadmorskej výšky a napriek tomu cítim čoraz väčšiu dezorientáciu a izoláciu od okolitého sveta. Rytmus môjho dychu už nestíha, pretože tupá vibrujúca bolesť v hlave sa zmenila na jednoliatu. Pozorujem vodorovné farebné čiary na čiernom poli, ktoré predou mnou pomaly plávu, no zrazu zachytím absurdnú otázku, či som v poriadku a už opäť sedím na skale pri ľadopáde, Justyna i Manuel ma pozorujú, akoby som bol na LSD. Opäť sa zahľadím hore, odkiaľ sme prišli, a v diaľke zachytávam ďalšiu, dvojčlennú skupinku, ktorá schádza dole. Angličanka je fakt dobrá. Zatiaľ čo my schádzame z polovice svahu, ona sa už vracia z vrcholu a za chvíľu nás určite dohoní.

Napokon sme však dole. Napájame sa opäť na chodník a za dvadsať minút máme horskú chatu na dohľad. Vtedy nás ožiaria prvé lúče slnka, pomaly a isto roztápajú bolesť v mojej hlave. Zastavím a usmejem sa na Justynu.

Toto bol príbeh našej cesty na vrchol vulkánu, nočnej cesty k slnku, lebo cez deň by nás mohlo ľahko spáliť. Tesne predtým, ako sme napokon prekročili prah horskej chaty, to bol banálny príbeh precenenia svojich schopností, príbeh naivných a ľahkovážnych turistov, aký poznáme z novín a horolezeckých historiek. Teraz si však nie som istý. V chate hodinu sedíme pri prázdnej šálke od čaju, obaja sme mlkvi a Manuel kamsi zmizol. Zrazu sa otvoria dvere a vchádza skupinka zachmúrených, vyčerpaných Nemcov, ktorí sa dostali o dvadsať metrov nadmorskej výšky ďalej, ako my. O desať minút sa otvoria opäť a vchádza Angličanka so svojim sprievodcom. Sto metrov nadmorskej výšky ďalej, ako my. Napokon vchádza chlap, ktorý býva v chate a oznamuje, že na svahu sa objavila aj posledná skupina Francúzov, ktorí takisto nevyšli. Dnes teda nevyšiel nik.

Pomaly sa nám rozväzuje jazyk. Všetci sme na tom boli rovnako - išli sme príliš pomaly a svah bol ďaleko, ďaleko nad naše sily a najmä technické schopnosti. Môj stav z posledných hodín sa neráta, sám ledva rozprávam a nemám ani chuť nikomu sa zdôverovať. Okrem toho, ťažké symptómy mi začali až pri zostupe. Nechcem ani myslieť na to, čo by sa stalo, keby som pokračoval oných desať minút ešte stále hore. Chlapík, ktorý tu pracuje a zároveň si občas privyrába ako horský vodca, sa k nám zúčastnene pridáva: vrchol je pekelné ťažké, to je isté. Na čosi som si práve spomenul a

mužovi zadávam otázku, ktorú som už kládol predtým v niekoľkých agentúrach, a aj Manuelovi; nikdy som na ňu nedostal priamu odpoveď.

Koľkým ľuďom sa tak priemerne podarí vyliezť na vrchol? Po prvýkrát počujem konkrétne číslo a všetci šokovaní stratíme dych. Je to okolo päť ľudí zo sto, hovorí muž. Päť ľudí zo sto.

Pracuje tu zopár rokov; bol svedkom toho, ako sa s topiacou vrstvou snehu prudko zhoršovali podmienky, zvyšovali množstvá neúspešných výstupov, zranení a napokon smrteľných obetí. Jediné, čo sa nemení, je prílev cudzincov, ktorí stále skúšajú šťastie. Spomína na ľudí, ktorých museli znášať dole, na tých, ktorých hľadali a nenašli. Tento vrchol nie je pre vás, nevedeli ste to?

Idem hľadať Manuela, chcem sa ho spýtať na to, čo som práve počul. Manuela to nezaujíma. Je to naša chyba, naše sily a naše schopnosti. Manuel, ale my sme sa na začiatku podrobne pýtali na podmienky, opísali sme naše skúsenosti a čakali sme, že nám niekto pravdivo povie, že vrchol je príliš ťažký aj pre polomŕtvu anglickú horolezkyňu, ktorá teraz chlipká studený čaj v jedálni. Manuel mrdne plecóm: je čas zísť dole, taxík bude onedlho na ceste. Taxík? Keby sme vyšli na vrchol, taxík by bol predsa potrebný až za pár hodín, ako je možné, že už je na ceste? Manuel sa krivo usmeje: pre istotu. Nikdy nevieš, a tak som ho radšej objednal zopár hodín skôr. Ale neboj sa, platí ho agentúra.

Taxík bol naozaj na ceste. Agentúra je vskutku dokonalá: sú pripravení na každú eventualitu. Zadal som Manuelovi poslednú, kľúčovú otázku: vedel si, že ani my nevyjdeme už na začiatku? Manuel sa naserie. Opakuje, že je na každom človeku, aby si uvedomil svoje sily a možnosti pre výstup. Vzápätí odchádza.

Posledný úsek k začiatku prašnej cesty pre autá vedie cez mierny briežok, lemovaný kamennými tabuľkami. Predtým sa mi zdalo, že sú to pamiatky sponzorským darom, ale dnes, pri zostupe, k nim prichádzam bližšie; sú to náhrobné kamene. Briežok je nimi posiaty, Chimborazo ich má toľko isto alebo viac, ako celý tatranský cintorín pri Žiarskej chate. Pomaly ich čítam: všetci boli cudzinci. Mnoho Francúzov, Švajčiarov, niekoľko Talianov a Írov. Všetci títo ľudia si kedysi neuvedomili svoje schopnosti a možnosti pre výstup a skončili na ľadovom poli, možno tiež tesne pred svitaním, tak blízko slnka.

Zrejme to tak bolo, to už nezistí nikto - určite nie v Ekvádore, v krajine, kde sa na turistickom ruchu zarába tak, ako sa len dá. Neexistujú tu kontroly ani pravidlá pre vysokohorské agentúry. Koho zaujíma, či ľudia, ktorým zaplatíte štyristo šuštiacich dolárov v hotovosti, vám povedia pravdu o tom, čo vás čaká tam hore? Či vás pošlú do terénu, na ktorý potrebujete dlhodobú, vytrvalú prípravu, hoci vopred vedia, že hore zrejme nikdy nevyjdete a to, či aspoň zídete dole živí, je vedľajší, váš vlastný problém? Nie je to téma, o ktorej má zmysel diskutovať, pretože tu nie je nikto, kto by sledoval čo i len presný počet obetí. Nie všetci si svojim synom a dcéram môžu dovoliť postaviť malý, úhľadný pomník nad príjazdovou cestou.

